

Investeren in een aantrekkelijk Zeeuws leef- en vestigingsklimaat

Zeeland in Stroomversnelling 2.0

INVULLING REGIO DEAL ZEELAND

Dit Investeringsprogramma bevat concrete, stuwende projecten waarmee Rijk en regio samen de Zeeuwse economie en het vestigingsklimaat vversterken. Het komt voort uit het eerdere advies Zeeland in Stroomversnelling van de Commissie Structuurversterking en Werkgelegenheid.

Investeren in een aantrekkelijk Zeeuws leef- en vestigingsklimaat

Zeeland in Stroomversnelling 2.0

INVULLING REGIO DEAL ZEELAND

Aan de slag!

Er is werk aan de winkel in Zeeland. Want hoewel de economische kansen voor Zeeland door haar ligging in zee voor het oprapen liggen, vormt diezelfde ligging ook een uitdaging voor de leefbaarheid. De regio kent een aantal forse opgaven.

Gelukkig heeft Den Haag oog voor Zeeland. De Tweede Kamer liet in 2016 onderzoek doen naar de economische situatie in Zeeland door de commissie Structuurversterking en Werkgelegenheid (Balkenende). Dat bracht de kansen en bedreigingen voor onze economie in beeld. Het advies leidde tot een rijksbijdrage van 25 miljoen euro en 35 miljoen euro cofinanciering uit de regio voor economische structuurversterkende projecten. Het advies van de commissie Balkenende is omarmd door alle partijen in Zeeland en vormt de gezamenlijke strategische Zeeuwse agenda voor de komende jaren.

Maar die agenda is breder dan economische innovatie en vergt meer investeringen en inspanning. Daarvoor is samenwerking met het Rijk noodzakelijk. Daarom werd Zeeland in 2017 in het Regeerakkoord genoemd als één van de regio's waarmee het Rijk aan de slag wil om regionale knelpunten aan te pakken. Naast investeringen in de economie, is het van groot belang het fundament van de regio te verstevigen. Dat betekent investeren in leefbaarheid en vestigingsklimaat. Het Rijk sluit een Regio Deal met onze provincie, waarin staat met welke projecten we dat gaan doen. In deze Regio Deal Zeeland bouwen we voort op het advies van de commissie Balkenende. Het Rijk stelt 35 miljoen euro beschikbaar: een bijdrage voor een breed scala aan relevante en concrete projecten. We verwachten een zelfde bedrag aan investeringen uit de regio.

Dit Investeringsprogramma is tot stand gekomen met het Zeeuwse bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden, in overleg met het Rijk. Met als uitgangspunt dat eenmalige investeringen leiden tot structurele effecten. Want investeringen in duurzaamheid, kennis, innovatie en cultuur versterken niet alleen de Zeeuwse economie en leefomgeving, maar komen ook ten goede aan het nationale vestigingsklimaat.

Dit Investeringsprogramma is de start. De start van een aanpak waarin ontwikkelingen en netwerken elkaar versterken, waardoor nieuwe initiatieven zullen opbloeien. Met de bijdrage van het Rijk uit de Regio Deal kunnen we de eerste projecten nu versnellen. Maar ook tijdens en na de komende drie jaar moeten we ons inspannen om een goed vervolg te geven aan soortgelijke projecten in andere sectoren of regio's of om nieuwe initiatieven tot wasdom te laten komen.

Er is dus werk aan de winkel. Nu we weten wat Zeeland nodig heeft, hoe we daar moeten komen en over welke middelen we beschikken, gaan we samen aan de slag om deze projecten uit te voeren.

*College van Gedeputeerde Staten van Zeeland,
geadviseerd door de Economic Board Zeeland en de daarin vertegenwoordigde bedrijven, kennisinstellingen en overheden.*

Zeeland: kracht en uitdaging

Strategisch gelegen aan diep vaarwater tussen de Randstad, Brabant en Vlaanderen ligt Zeeland. Een provincie met een sterk DNA, waarin de wisselwerking tussen land en zee ligt opgeslagen. Onze provincie is eigenlijk een grote delta. Op het kruispunt van wegen en water ontstaat economische dynamiek. De kracht van onze provincie zit dan ook in de sectoren die hun oorsprong (en voorsprong) danken aan het water: havens & logistiek, industrie & maintenance, agro & food, vrijetijdseconomie en energie.

En toch heeft Zeeland het moeilijk. Demografische ontwikkelingen als krimp en vergrijzing, maar ook beperkte innovatiekracht en te weinig verbinding tussen sectoren geven een zorgelijk beeld voor de concurrentiekracht op termijn. Een dreigende negatieve spiraal, aldus de commissie Balkenende in haar advies 'Zeeland in Stroomversnelling' in 2016. We willen die negatieve spiraal ombuigen door de sterke elementen van Zeeland met elkaar te verbinden. Dat vergt inzet, investeringen en bestuurskracht. De kost gaat voor de baat uit.

Het advies van de commissie leidde tot het Investeringsprogramma Zeeland in Stroomversnelling. Daarin ligt de nadruk op economische innovatie en structuurversterking. Een belangrijk deel van de investeringen was bestemd voor innovatiefinanciering en aanjaagmiddelen. Daarnaast zijn er drie projecten gestart die zowel kennisontwikkeling als innovatie binnen en tussen sectoren versterken: Joint Research Centre, Wind op Zee en Tidal Technology Center.

STERKTES

1. Strategische ligging (land in zee)
2. Goede havencomplexen
3. Hoge kwaliteit onderwijsinfrastructuur
4. Congestievrij vervoer over weg en water
5. Korte lijnen door schaalgrootte
6. Diversiteit economie

KANSEN

1. Benutten en combineren
2. Regionale samenwerking
3. Ruimte als experimenteergebied
4. Benutten van 'deeltijd' Zeeuwen
5. Er wordt nog steeds fors geïnvesteerd

ZWAKTES

1. Bestuurlijke slagkracht regionale overheden (en eilanddenken)
2. Mismatch opleidingen en arbeidsmarkt (techniek, zorg, groen)
3. Weinig middelgrote ondernemingen
4. Lage investeringen R&D
5. Beperkte verankering/hoofdkantoren elders

BEDREIGINGEN

1. Demografische ontwikkelingen
2. Gebrek aan massa
3. Ontwikkelingen in sectoren blijven achter bij de rest van Nederland/EU
4. De sterke sectoren binnen Zeeland werken betrekkelijk los van elkaar
5. Beperkte implementatiekracht / beschikbare investeringsgeld overheden

De commissie gaf aan dat, naast de gewenste structuurversterking, ook versterking nodig is van het vestigingsklimaat en de leefbaarheid. Want hoewel de rijksbijdrage van 25 miljoen samen met de cofinanciering een impuls van ruim 60 miljoen euro voor de regio opleverde, was dat niet voldoende. De bijdrage van 35 miljoen euro uit de Regio Deal maakt het mogelijk een verdere stap te maken met de uitvoering van het advies van Balkenende. In dit Investeringsprogramma bouwen we voort op deze adviezen en verdiepen en verbreden we onze scope. We laten zien hoe we verder willen investeren in Zeeland.

Keuzes

We richten ons niet op één project, want een goed vestigingsklimaat rust op verschillende pijlers. Maar hoewel het thema breed is, moeten we keuzes maken. Deze Regio Deal is ons aanvalsplan met een breed front van initiatieven. Initiatieven die een multiplier effect of voorbeeldwerking hebben voor andere regio's en sectoren.

Op programmaniveau hanteren we onderstaande uitgangspunten bij de selectie van initiatieven. Het project:

- bouwt voort op Zeeland in Stroomversnelling
- draagt bij aan de leefbaarheid: speelt in op demografische ontwikkelingen
- versterkt de arbeidsmarkt
- is innovatief: qua inhoud of aanpak en regionale samenwerking
- nodigt uit tot vervolgstappen: ze zijn opschaalbaar, overdraagbaar en continueerbaar
- draagt bij aan de energietransitie en het klimaatakkoord
- versterkt de onderlinge samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheden

Wij vinden dat de projecten in dit Investeringsprogramma mooie voorbeelden zijn van hoe dat kan, met een innovatief karakter, die uitnodigen tot navolging. En waarbij een eenmalige impuls leidt tot structurele effecten. Effecten die ten goede komen aan alle (toekomstige) Zeeuwen: inwoners, scholieren, werknemers, ondernemers én toeristen.

'Grenskennend'

Veel Zeeuwse vraagstukken zijn gebaat bij een grensoverschrijdende oplossing. We werken op veel manieren en dossiers samen met Vlaanderen. Denk bijvoorbeeld aan de havenfusie North Sea Port en het Smart Delta Resources programma. Daarnaast kennen we 40 gezamenlijke actiepunten voor informatievoorziening, arbeidsbemiddeling, onderwijs, bereikbaarheid en ondernemerschap. Een groot deel daarvan is al uitgewerkt en gefinancierd door het Europese Interreg programma, zoals de ontwikkeling van de grensinformatiepunten. In andere gevallen blijkt een oplossing niet zo eenvoudig omdat Nederland en België conflicterende regels kennen, zoals bij het erkennen van diploma's. Of het organiseren van een doorzettingmacht voor grensoverschrijdende dossiers die niet tot een reguliere oplossing komen. Voor deze zaken vragen wij ook uw aandacht.

De grensregio biedt ook kansen. Zo kan Zeeuws-Vlaanderen weer profiteren van agglomeratievoordelen in en rond verstedelijkte gebieden in Vlaanderen (Antwerpen, Gent en Brugge). We werken intensief samen in de Euregio Scheldemond om deze kansen te verzilveren.

Provinciale opgaven

Met het advies van Balkenende werd duidelijk op welke economische sectoren Zeeland moet inzetten: havens & logistiek, industrie & maintenance, agro & food, vrijetijdseconomie en energie. Om het vestigingsklimaat te versterken, is het nodig om ook in te zetten op cultuur, bereikbaarheid en leefbaarheid.

Een combinatie van investeringen in structuurversterking en vestigingsklimaat is wat Zeeland nodig heeft. Beide onderwerpen vormen samen dan ook dé regionale agenda voor de komende jaren. Die zijn vertaald in de Zeeuwse opgaven:

- Arbeidsmarkt en Campus Zeeland
- Bereikbaarheid havens en bedrijven
- Cultuur
- Deltawateren en klimaatadaptatie
- Economische innovatie
- Energietransitie en Circulaire Economie
- Zichtbaar Zeeland (versterken imago)
- De Leefbaarheidsagenda.

Rondom die opgaven verzamelen zich verschillende partijen die samen aan de slag gaan om de opdracht ten uitvoer te brengen.

Stuwkracht

Waar sommige opgaven nog in een verkennende fase zitten, of van een langere adem zijn, zijn andere al verder uitgewerkt in concrete projecten. De concrete projecten zijn in dit Investeringsprogramma uitgewerkt. De projecten in dit pakket geven de stuwkracht om de Zeeuwse agenda ten uitvoer te brengen. Ze zijn onderverdeeld in drie categorieën, ofwel pijlers onder het leef- en vestigingsklimaat: kennis & innovatie, verbetering leefbaarheid en voorzieningen bedrijven. Waar mogelijk komen de projecten ten goede aan zowel arbeidsmarkt, leefbaarheid en klimaat.

Opmaat naar een aantrekkelijk vestigingsklimaat: 3 pijlers

Voor een goed en aantrekkelijk vestigingsklimaat is het belangrijk dat economie en leefbaarheid op hoog niveau in evenwicht zijn, en dat water en land elkaar versterken. Om dat te realiseren, investeren we in projecten die ten goede komen aan inwoners, toeristen, werknemers en bedrijven. Daarom steunt onze ambitie van een sterk en bestendig vestigingsklimaat op drie pijlers: Kennis en innovatie, Verbetering leefbaarheid en Voorzieningen voor bedrijven.

Kennis en innovatie

Zeeland kent relatief weinig innovatieve ondernemers en een uitstroom van hoger opgeleide jongeren. De provincie staat zelden aan kop op innovatielijstjes. We gaan Zeeland op de kaart zetten door het aanjagen van startups en innovatieve ondernemers en we versterken de aantrekkingskracht voor (inter)nationale bedrijven, studenten en inwoners. Innovatie heeft echter geen toekomst als de kennis- en onderwijssector niet meegroeien. Daarom investeren we ook in kennis- en onderzoekscentra die zich richten op de typisch Zeeuwse thema's van land en zee.

Leefbaarheid

Zeeuwen die hun leefomgeving waarderen en er fijn wonen, werken of recreëren. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor een aantrekkelijk (economisch) vestigingsklimaat. Naast versterking van innovatie, bestaat het tweede deel

van dit Investeringsprogramma uit investeringen in leefbaarheid. De bevolkingsdichtheid is in Zeeland laag, de verplaatsingsafstanden naar voorzieningen zijn relatief groot en teruglopende bevolking leidt tot verschraling van binnensteden en leegstand. Daarom investeren we in verduurzaming en kwaliteit van het vastgoed, bereikbaarheid, arbeidsmarkt, cultuur en toerisme.

Voorzieningen bedrijven

Zeeland kent relatief veel oudere bedrijven en veel energie-intensieve ondernemingen. Er is een inhaalslag nodig om ervoor te zorgen dat bedrijven beschikken over moderne voorzieningen. Plannen zijn er volop, maar de beperkte investeringsmiddelen van overheden maken dat Zeeland achterblijft bij andere regio's. Door gericht te investeren in locaties en logistiek versterken we de positie van de Zeeuwse havens en industrie. Duurzaamheid (en energietransitie) is een belangrijk aandachtspunt bij deze investeringen.

Pijler 1 Kennis en innovatie

Zeeland op de kaart zetten

Kennis en innovatie staat aan de basis van een duurzame versterking van economie en leefbaarheid. Een florierende kennissector en innovatief klimaat verhogen de concurrentiekracht van de provincie. En dat trekt studenten, werknemers en (dus) inwoners aan. Voor een succesvolle omgeving is een sterke samenwerking tussen kennis- en onderzoeksinstituten en het bedrijfsleven van belang. In het Investeringsprogramma Zeeland in Stroomversnelling zetten we al in op de aanjaagregeling voor ondernemers. Met bijdragen van het Rijk en investeringen vanuit Zeeland is gestart met de realisatie van het Joint Research Center (JRC). De volgende stap is de uitbreiding van het University College Roosevelt met een departement Engineering & Innovation. De aanjaaggelden en het versterken van de innovatiekracht bij Dok41 sluiten daar naadloos op aan. Tot slot versterken we, met de samenwerking in het groene onderwijs, de gehele groene sector in Zeeland.

Subsidieregeling Zeeland in Stroomversnelling

Rijk, Provincie en Zeeuwse gemeenten investeren samen in een aanjaagregeling om het innovatie-ecosysteem duurzaam te versterken. Zo vergroten we het organiserend vermogen van de sectoren die belangrijk zijn voor Zeeland. Ook maken we haalbaarheidsstudies en verkenningen mogelijk, zodat nieuwe programma's, projecten en businesscases ontstaan. Daarnaast zetten we in op het faciliteren van iconprojecten: demonstraties en pilots die een toonvoorbeeld zijn van samenwerking in de sectoren. Want duurzame netwerken en samenwerkingsverbanden maken de Zeeuwse economie veerkrachtiger. Bovendien bieden ze een goede basis voor innovaties en het exporteren van kennis.

De Innovatiehotspot voor Zeeland

Naast concrete investeringen in ondernemers en samenwerkingsverbanden is het ook van belang hun innovatiekracht en vaardigheden te vergroten. In dit Investeringsprogramma richten we ons op het creëren van een bestendig klimaat waarin Stichting Kenniswerf/DOK41 met kennisinstellingen en ondernemers (start ups, MKB en grotere bedrijven) een rijke voedingsbodemp vinden om te bouwen aan een toonaangevende positie. Uitgangspunt is het herkennen en realiseren van kansen voor innovatie voor de regio. Dat doen we op twee manieren:

- We stimuleren groei van innovatieve bedrijven. Door het opschalen van innovaties behouden we (toekomstige) werkgelegenheid
- We bevorderen innovatief ondernemerschap door het potentieel aan ondernemers aan te wakkeren. Via kennisinstellingen richten we ons vooral op de nieuwe generatie.

UCR Engineering and Innovation

Innovatie heeft geen toekomst als de kennis- en onderwijssector niet meebewegen. Naast de inzet van aanjaaggelden en het

actief stimuleren van innovatie bij ondernemers, verstevigen we daarom de kennissector. Met Campus Zeeland en de Bèta Campus zetten we in op onderwijs en onderzoek. Zeeland fungeert als 'living lab' om kennis en innovatie op het gebied van voedsel, windenergie, blue energy en waterveiligheid een stevige basis en een duurzaam perspectief te bieden. Zeeland heeft daarvoor alle ingrediënten in huis. Na de investeringen in het Joint Research Center vanuit Zeeland in Stroomversnelling is het tijd voor de vervolgstap. University College Roosevelt werkt aan een bredere opleiding waar innovatie en engineering een rol speelt: de specialisatie Engineering and Innovation. De specialisatie is een kwaliteitsimpuls voor het hoger onderwijs. Hiermee halen we wetenschappelijke partners voor innovatief toegepast onderzoek naar Zeeland; niet alleen uit Nederland, maar ook uit Vlaanderen. We trekken studenten aan en leiden mensen op die passen bij de behoefte van het bedrijfsleven. Want alleen in de wisselwerking tussen kennis en praktijk ontstaan innovatie en startups, waar nieuwe bedrijven uit kunnen ontstaan.

Het Joint Research Center en het departement Engineering & Innovation aan de UCR hangen onlosmakelijk samen. In de doorontwikkeling van de kennisinfrastructuur en de samenwerking met andere kennisinstellingen als NIOZ en WMR is een degelijk academisch departement onontbeerlijk.

Samenwerking in de groene Delta

Daarnaast gaat aandacht uit naar de 'groene' sector: onmisbaar voor Zeeland. Waar in het Investeringsprogramma Zeeland in Stroomversnelling geen agro/food projecten waren, is er met dit Investeringsprogramma meer aandacht voor samenwerking in de groene delta. De kwaliteit, duurzaamheid en innovatiekracht van de sector en het beroepsonderwijs moet vergroot worden.

Pijler 2 Leefbaarheid

Kwaliteit van wonen, werken, studeren en recreëren

Een aantrekkelijke leefomgeving is een voorwaarde voor een goed vestigingsklimaat. En een aantrekkelijke leefomgeving begint bij een fijn huis in een mooie kern, dorp of stad. Daarnaast is een -makkelijk te bereiken- school, studie of baan een voorwaarde om inwoners hier te houden of krijgen. Bovendien brengt een (kust) omgeving waar ook recreanten en toeristen graag komen, geld in het laatje en blijven voorzieningen in stand. Daarom investeren we in de kwaliteit van zaken die inwoners, scholieren, werknemers en toeristen nodig hebben.

Provinciale Impuls Wonen - Kwaliteitsimpuls Wonen en Leefbaarheid

Onze focus ligt op verduurzaming van de particuliere woningvoorraad. Met de middelen uit de Regio Deal zetten we nieuwe instrumenten in om woningen energiezuiniger te maken door energiescans. De Provincie investeert extra in de bestaande regeling om oude of verwaarloosde woningen te slopen.

Kwaliteit Zeeuwse kust, gebiedsontwikkeling en kwaliteitsimpuls

De kwaliteit van de Zeeuwse kust trekt jaarlijks veel toeristen naar Zeeland. Verblijfrecreatie levert een cruciale bijdrage aan de leefbaarheid en het voorzieningenniveau in onze provincie. Met de Kwaliteitsimpuls zetten we in op integrale gebiedsontwikkeling conform het landelijke Kustpact en de Zeeuwse Kustvisie. Want versterking van het landschap zorgt voor een kwaliteitsslag bij bedrijven. Als deze aanpak aan de kust succesvol blijkt, kunnen we de regeling verbreden voor ondernemers in het achterland.

Smart Mobility Zeeland

Onlosmakelijk verbonden met leefomgeving is bereikbaarheid. Voor de leefbaarheid is het van belang of je makkelijk naar het ziekenhuis of de bibliotheek kunt reizen. Vanwege de dunbevolktheid en eilandstructuur is dat best een uitdaging. Daarom zoeken we nieuwe oplossingen en praktische toepassingen. Smart Mobility Zeeland brengt de reisbehoefte (herkomst en bestemming) van scholieren en studenten in beeld en brengt deze informatie als vraag in op een mobiliteitsplatform. Hierbij kijken we ook naar voorbeelden over de grens (omgeving Gent). Daarnaast organiseren we pilots over onder andere deelmobiliteit en carpools om te voorzien in de vervoersbehoefte van scholieren en studenten. In dit investeringsprogramma richten de slimme vervoersoplossingen zich vooral op krimpregio's, maar de oplossingen kunnen later ook worden toegepast om de bereikbaarheid elders of naar andere voorzieningen te verbeteren. De oplossingen worden onderdeel van het reguliere mobiliteitsbeleid.

Aanvalsplan Arbeidsmarktregio Zeeland

Banen zijn het fundament onder het vestigingsklimaat. Aan banen geen gebrek in Zeeland. Sterker nog, de vraag is: hoe krijgen we genoeg mensen voor alle vacatures? Alle betrokken partijen in Zeeland willen het reservoir aan potentiële

arbeidskrachten ten volle benutten en inzetten voor de vele banen die er zijn. De huidige omvang van de Zeeuwse beroepsbevolking is echter onvoldoende om alle vacatures te vervullen. Het aantrekken van voldoende en gekwalificeerd personeel is hard nodig en heeft alles te maken met de ontwikkeling van Zeeland als aantrekkelijke regio om te (blijven) wonen, leven, werken en jezelf door te ontwikkelen. Dat doen we met actieve marketing en een data gedreven, persoonlijke aanpak. Dit doen we in nauw overleg met het bedrijfsleven, waarbij we de mogelijkheden van de grensregio benutten.

Vier Vrijheden en Uitbreiding Bevrijdingsmuseum

Culturele voorzieningen hebben een sterke invloed op het welzijn van bewoners en de aantrekkingskracht van een regio. Daarmee is cultuur ook onderdeel van de revitalisering van het toerisme. Met Roosevelt's Vier Vrijheden en de hoofdrol die de Westerschelde speelt in de Slag om de Schelde versterkt het Bevrijdingsmuseum de 'liberation route' van het NBTC Holland Marketing, waarmee aan de hand van interesses de aandacht van bezoekers op meerdere plekken in ons land wordt gericht. Met een nieuw te bouwen tentoonstellingspaviljoen en de Roosevelt Experience draagt het museum ook bij aan de sociale cohesie in de gemeente Borsele. Daarnaast trekt het museum met een meer (inter)nationale uitstraling een substantieel aantal (herhaal-) bezoekers naar de regio.

Transitieplan voortgezet onderwijs Zeeuws-Vlaanderen

Een onmisbare vestigingsfactor is goed en bereikbaar onderwijs. In krimpregio's staat dat onder druk. De gezamenlijke middelbare scholen in Zeeuws-Vlaanderen willen leerlingen kwalitatief hoogwaardig onderwijs in de buurt blijven aanbieden. De locaties Hulst, Terneuzen en Oostburg kennen elk een eigen onderwijsprofiel; gezamenlijk maken de scholen gebruik van vernieuwende eigentijdse onderwijskundige principes. Het onderwijsaanbod in de regio wordt daarmee aantrekkelijker en veelzijdiger. Deze ontwikkeling en bundeling van krachten kan in de toekomst ook belangrijk worden voor andere Zeeuwse regio's.

SILVER WITNESS
LA RIBELLE

Hobbit: Het Verloren Koninkrijk
Marie Antoinette
DE UITVERLOREN

JEUGD
Haiti ween

SOUP
BROODBAKKEN

Hobbyhandig
MET MEEST GELEZEN
HOBBYBLAD VAN NEDERLAND

Mamma, waarom hadden
wij geen rookmelder?

Praktijk Word vrijwil
GGD Zeeland
gezondheids
voor alle Zeelanders

ONEENS: UW GOED RECHT
BEZWAAR EN BEROEP

Pijler 3 Voorzieningen bedrijven

Economische groei met oog voor de leefomgeving

Met de ligging aan zee vormen de havens en daarmee industrie en logistiek een belangrijk onderdeel van de Zeeuwse economie. Het zijn ook de sectoren die veel impact hebben op het landschap. Door modernisering en verduurzaming ontzien we het milieu en bevorderen we leefbaarheid en veiligheid.

Central Gate

Central Gate wordt de centrale servicelocatie in het havengebied. Een locatie die is voorbereid op de ontwikkelingen in de logistieke sector zoals de energietransitie. Optimalisatie van het aanmeldproces van terminals, efficiënt ruimtegebruik en snelle ladingafhandeling versterken de concurrentiepositie. Met de Central Gate bieden we chauffeurs bovendien mogelijkheden om te voldoen aan de 45-uurs rust en voorkomen we wild parkeren. Central Gate verbetert daarmee de veiligheid en leefbaarheid in het havengebied langs één van de belangrijkste Vlaams-Nederlandse transportcorridors. Het initiatief sluit aan bij de nationale agenda's voor duurzaamheid en energietransitie en bij ambities van de Topsector Logistiek.

Kwaliteitsimpuls en verduurzaming bedrijventerreinen

In Zeeland zijn sinds de jaren zestig veel bedrijventerreinen ontstaan. Een deel van deze terreinen is verouderd. Voor veel bedrijven is, naast ruimtegebrek, de slechte uitstraling van een bedrijventerrein de belangrijkste reden voor verplaatsing. We willen voorkomen dat er steeds weer nieuwe bedrijventerreinen worden ontwikkeld en oude terreinen verder verpauperen. Met een voorbeeldproject willen we een kwaliteitsimpuls geven met de nadruk op verduurzaming.

Innovatieve PS-schuim recycling

Circulaire economie werd eerder al in het advies van Balkenende aangemerkt als kansrijk. Inmiddels heeft de Provincie deze kans vertaald in één van haar maatschappelijke opgaves. De ontwikkeling van polystyreen-schuim (PS-schuim) is daarvan een goed voorbeeld. Dit innovatieve recycling project zorgt ervoor dat het schuim uit slooprojecten, dat tot op heden nog moet worden vernietigd, hergebruikt kan worden. Het gaat om een Demoplant en co-operatie van de hele keten. Hiermee is het project een best practice in Europa.

Aanpak en voortgang

De Provincie Zeeland coördineert de uitvoering van de Regio Deal, in nauwe samenwerking met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Binnen Zeeland is een vast programmateam met vertegenwoordigers vanuit onderwijs, overheid en ondernemers die de vinger aan de pols houden bij de uitvoering.

De Economic Board Zeeland zet zich samen met de Provincie actief in om de uitvoering van het Investeringsprogramma waar nodig te ondersteunen en te zorgen voor verbindingen met andere initiatieven binnen en buiten Zeeland. Via de vergaderingen zullen zij op de hoogte worden gehouden van de laatste ontwikkelingen en over de voortgang van de uitvoering van de projecten. Wanneer er tijdens de uitvoering ingrijpende wijzigingen ontstaan, zullen deze voor advies worden voorgelegd aan de Economic Board Zeeland.

De Provincie blijft zoeken naar aanvullende financieringsmogelijkheden waaronder Europese cofinanciering en samenwerking over de grens. Het Rijk en de Provincie hebben periodiek overleg over de voortgang van de uitvoering van het programma aan de hand van voortgangsrapportages, waarmee ze gezamenlijk zorgdragen voor een effectieve en efficiënte besteding van de middelen uit de Regio Deal. Jaarlijks vindt er bestuurlijk overleg plaats om de voortgang te bespreken en om te besluiten over eventuele wijzigingen.

De Provincie is verantwoordelijk voor de toekenning van de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen, binnen de daarbij gestelde randvoorwaarden. Ze heeft nauw contact met de projectleiders over de uitvoering en zal die monitoren met halfjaarlijkse voortgangsrapportages. Aan het einde van de looptijd van het programma levert de Provincie een eindrapportage op met daarin de resultaten van de Regio Deal.

Zo borgen we de kwaliteit op de uitvoering van het pakket en blijft de energie om met elkaar samen te werken op de agenda vanuit het advies Zeeland in Stroomversnelling bestaan. En daarmee ook de basis voor verdere vernieuwende samenwerkingen in de toekomst.

NB Onderliggende projecten tellen op tot een hoger bedrag dan de door het Rijk beschikbaar gestelde 35 miljoen euro. We werken met deze 'over-programmering' omdat het programma nog ruim 3 jaar duurt. Daarnaast moeten sommige projecten nog aan een aantal voorwaarden voldoen voordat ze uitgevoerd kunnen worden.

843

1.1 Subsidieregeling Zeeland in Stroomversnelling (economische structuurversterking)

Aanvrager

Provincie Zeeland, mede namens Zeeuwse gemeenten, kennisinstellingen en het bedrijfsleven

Doel

Verstevigen van het innovatie ecosysteem in Zeeland. Zeeland wil de ingezette koers op het gebied van economische structuurversterking bestendigen. Voor een blijvende versnelling is het van groot belang dat we op het gebied van kennis en innovatie acties ondernemen. Met de subsidieregeling voor economische structuurversterking werken we aan een robuust netwerk van kennis en innovatienetwerken en maken we haalbaarheidsonderzoeken en demonstratieprojecten mogelijk.

Waarom?

Het ontbreekt Zeeland aan financiële mogelijkheden -die omliggende samenwerkingsregio's wel hebben- voor het stimuleren van de economie. Het inzetten op duurzame, robuuste consortia op basis van een gezamenlijke agenda, zorgt ervoor dat samenwerking met de partners over de grenzen (zowel in Zuid-Nederland als met partners in Vlaanderen) effectiever en slagvaardiger wordt. Een gelijkwaardiger speelveld leidt vervolgens tot een sterkere concurrentiepositie van de Zeeuwse clusters. Ook heeft het een aanzuigende werking op mensen en bedrijven, wat zorgt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Hoe?

We versterken de sterke Zeeuwse economische sectoren (havens & logistiek, industrie & maintenance, agro & food, vrijetijdseconomie en energie) door ze te koppelen aan onderwijs en onderzoek. Door in te zetten op het versterken van het innovatie ecosysteem ontstaan robuuste zelfvoorzienende organisatiestructuren die vanuit een gezamenlijke agenda de (boven)regionale samenwerking aangaan.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage is € 1.000.000,- voor de periode 2019 tot en met 2022. De partijen in de regio dragen minimaal € 3.000.000,- bij.

Gelijkwaardiger speelveld

Om nieuwe programma's, projecten en business cases te laten ontstaan zijn investeringen in het organiserend vermogen, verkenningen en demonstraties nodig. Er zijn goede ideeën, maar anders dan elders zijn er onvoldoende valorisatiemiddelen om consortia te professionaliseren en sneller te kunnen laten groeien. Door het inzetten van extra middelen voor subsidies kunnen we het speelveld in Zeeland en daarbuiten sterker maken.

1.2 Innovatiehotspot Zeeland

Aanvrager:
Kenniswerf/DOK41

Doel

Een bestendig klimaat creëren waarin ondernemers, samen met kennisinstellingen, start-ups, studenten en het MKB programmatisch werken. Zo genereren we nieuwe business ideeën, valideren we innovaties (haalbaarheidstoetsen), realiseren we innovatie in de markt en laten we innovaties groeien.

Waarom?

Met dit project verstevigen we de concurrentiepositie van Zeeuwse bedrijven op de lange termijn. Dit project geeft antwoord op uitdagingen die in het advies Zeeland in stroomversnelling zijn genoemd. We focussen op een duurzame introductie van deze programmatische aanpak om innovatie en groei te realiseren. Door de mix van de verschillende doelgroepen en diensten ontstaat een duurzaam Zeeuws ecosysteem. Daarin zijn faciliteiten, programma's, netwerk, financiering en onderzoek slimmer met elkaar verbonden om ondernemerschap, innovatie en groei aan te jagen en tot nu toe onbenut potentieel ten volle te benutten. Daarmee sluiten we aan bij opleidingstrajecten in het hoger (beroeps)onderwijs voor specifieke technische clusters (zoals in het Bèta opleidingstraject van University College Roosevelt) en op het versterken van de Zeeuwse kennispositie (met het Centre of Expertise Water en Energy, het Joint Research Centre en het groen onderwijs).

Hoe?

Dit doen we door Zeeuwse bedrijven te stimuleren, begeleiden en faciliteren in het valideren, realiseren en laten groeien van hun innovaties. In dit project focussen we op innovatieprogramma's voor het MKB en op het creëren van een bestendige regisseursrol in het innovatie ecosysteem dat deze diensten aan elkaar verbindt. Deze innovatieprogramma's zijn gebaseerd op bewezen methodieken en spelen in op de behoeften van bedrijven in de verschillende stadia van hun ontwikkeling.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage is € 1.500.000,- voor de periode 2018 tot en met 2022. De partijen in de regio leggen eenzelfde bedrag bij.

Vernieuwend

Deze programmaopzet is nieuw voor Zeeland, met name vanwege de sector-gerichte en pragmatische aanpak, waarbij de MKB ondernemers en studenten samen aan de slag gaan om de organisatie en visie van bedrijven te versterken. De nadruk ligt op het strategisch ondernemerschap om zo innovatie en groei te realiseren.

1.3 Samenwerking in de Groene Delta

Aanvrager:

Scalda, mede namens Food Delta Zeeland, ZLTO Zeeland en Pontes Scholengroep, in afstemming met Campus Zeeland

Doel

Een brede ontwikkeling op gang brengen om -vanuit onderzoek en onderwijs- de groene sector in Zeeland te versterken door innovatie en adequaat opgeleide werknemers. Met dit project sluiten we aan bij het Zeeuwse DNA, de Zeeuwse economie en maatschappelijke opgaven (met name de voedselagenda, gezondheid en duurzaamheid). We willen een belangrijke speler worden op het gebied van kennis en innovatie én aantrekkelijke werkgevers en opleiders zijn, met moderne opleidingsvormen.

Waarom?

De verdere ontwikkeling en innovatie van de 'groene sector' binnen de Zeeuwse economie, waarbij er belangrijke – bij de provincie passende – crossovers zijn naar andere sectoren, is cruciaal voor de Zeeuwse economie en maatschappij. Deze sector is van groot, direct economisch belang voor Zeeland. Het gaat om de 'groene sector' in de breedste zin van het woord, inclusief bijvoorbeeld de groene teelt in water en de crossovers: combinaties met andere sectoren zoals AgroFood en levensmiddelen technologie.

Hoe?

De komende jaren realiseert de sector belangrijke innovaties in onderzoek en opleidingen en ontwikkelt de sector zelf met de onderwijsinstellingen het groene onderwijs (zowel initieel als post initieel: een leven lang ontwikkelen) door tot een doorlopende leerlijn vmbo – mbo - hbo met voor Zeeland waardevolle cross-overs, een goede loopbaanoriëntatie en –begeleiding, één of meer associate degree programma's en aansluiting bij het hoger (wetenschappelijk) onderzoeksprogramma en Joint Research Center/Bèta opleidingstraject. Ook start er minimaal één lectoraat of practoraat (vmbo/mbo).

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage is € 500.000,- voor de periode 2018 tot en met 2022. De partijen in de regio leggen 350.000,- bij, plus in totaal € 675.000,- die zij van het ministerie ontvangen voor de invlechting (de eerste fase).

Gids- en kennisregio

Agro-, aqua-, foodverwerkende- en handelsbedrijven werken nauw samen binnen de stichting FoodDelta Zeeland. FoodDelta bevordert groei in productie, verwerking, handel en consumptie van foodproducten. Zeeland moet zich, 'geënt' op het specifieke Zeeuwse DNA, profileren als gids- en kennisregio voor de groene en food sector. Daarom ontwikkelt FoodDelta Zeeland het kennis- en innovatienetwerk Food Campus Zeeland verder, met 'green food' als belangrijk onderdeel. Ook zoekt ze samenwerking met andere clusterorganisaties zoals Food Valley NL en Flanders Food.

1.4 UCR tracks Engineering and Innovation

Aanvrager:

University College Roosevelt (UCR)

Doel

De specialisatie Engineering and Innovation (EI) bindt talenten aan Zeeland. Het nieuwe departement binnen het bestaande Liberal Arts & Sciences programma zorgt voor onderscheidend onderwijs en onderzoek naar de thema's water, energie en bio-based economie. Ondernemende bèta's gaan aan de slag met actuele vraagstukken als klimaatverandering, voedsel, windenergie, blue energie en waterveiligheid. Door deze Zeeuwse thema's op wetenschappelijk niveau in het living lab Zeeland aan te bieden, wordt het mogelijk getalenteerde jeugd in Zeeland op te leiden en vast te houden voor het bedrijfsleven. Met bedrijven en de kennisinstellingen scheppen we meer werkgelegenheid en creëren we hoogwaardige arbeidsplaatsen in het wetenschappelijk onderwijs.

Waarom?

De afgelopen jaren is duidelijk geworden, door aanbevelingen van zowel de Onderwijsautoriteit Zeeland als het rapport Zeeland in Stroomversnelling dat er een noodzaak in Zeeland is om te investeren in kennis, onderwijs en economie. Binnen Campus Zeeland zijn meerdere plannen ontwikkeld waarbij bedrijven, kennis- en onderzoeksinstellingen en bedrijven hun krachten bundelen. Die samenwerking zorgt voor de verankering van de nodige economische structuurversterking. Met bijdragen van het Rijk en investeringen vanuit Zeeland is gestart met de realisatie van het Joint Research Center (JRC). De volgende stap is de uitbreiding van University College Roosevelt met een departement Engineering & Innovation.

Hoe?

We vergroten de innovatiekracht mede ten behoeve van Zeeuwse ondernemingen door middel van onderwijs en onderzoek. UCR zal geen pure technenuten opleiden, maar brede bèta's met een breed blik op duurzame technologische oplossingen voor deltavraagstukken. Het Liberal Arts & Sciences concept van UCR maakt het mogelijk ook economische en sociale dimensies van technologische en duurzaamheidsuitdagingen een belangrijke rol te geven. Juist dat is iets waar de technische universiteiten uitdagingen zien. Zij zullen studenten met zo'n breed profiel graag toelaten tot hun masterprogramma's.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage uit de Regio Envelop is €7.000.000,-. De partijen in de regio dragen gezamenlijk € 10.400.000,- bij.

Duurzame delta's

Studenten die geïnteresseerd zijn in de brede deltavraagstukken zullen vanuit de hele wereld hun weg naar Zeeland weten te vinden. Zeeland heeft, als levend laboratorium, op het gebied van innovatieve oplossingen voor vraagstukken rond water en energie in de delta een grote naam in de wereld. Met de extra vakken in Engineering and Innovation kunnen we die naam kapitaliseren.

▲ voor verduurzaming

na verduurzaming ▼

2.1 Provinciale Impuls Wonen – Kwaliteitsimpuls Wonen en leefbaarheid

Aanvrager:

Provincie Zeeland

Doel

Het verduurzamen van de Zeeuwse woningvoorraad en die laten aansluiten op de behoefte van Zeeuwse huishoudens. We maken het aantrekkelijker voor particuliere woningeigenaren om te investeren in het energieneutraal maken van hun woning. In combinatie met het provinciale beleid voor het tegengaan van leegstand en hergebruik van bestaand vastgoed maken we de leefomgeving aantrekkelijker.

Waarom?

De woningvoorraad van Zeeland is relatief oud en weinig duurzaam. De uitbreidingsbehoefte bedraagt nog maar 3% tot 2028 waarna er een daling inzet. Tegelijkertijd is de kwalitatieve vraag enorm veranderd, denk aan energieneutraal en levensloopbestendig. Met de beperkte uitbreiding is deze opgave niet op te vangen of te bekostigen. Andere functies in de woonomgeving staan bovendien ook onder druk: de behoefte aan voorzieningen verandert. Ook het aanbod aan sport- en andere verenigingen verschaalt, waardoor de ontmoetingsfunctie in dorpen afneemt.

Hoe?

Met de middelen uit de Regio Envelop gaan we de particuliere woningvoorraad verduurzamen door duurzaamheidsscans op maat waarbij woningeigenaren ontzorgd worden. Doel is in elke gemeente 5 tot 10 collectieve scans, met gemiddeld 100 woningen per scan met als eindresultaat zo'n 7.000 woningscans. Medewerkers uit de bouw- en installatiebranche worden hiervoor opgeleid. Daarnaast breiden we het instrumentarium voor herstructurering en het tegengaan van leegstand uit. Optioneel kunnen we extra investeren in de bestaande regeling voor Duurzame Particuliere Woningverbetering en kleine kernen versterken door ondersteuning van vernieuwend sportaanbod.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage uit de Regio Envelop is € 5.000.000,-. Zeeuwse ondernemers, corporaties, particulieren en overheden investeren samen een veelvoud hiervan.

Energiescans

Specifiek voor de bestaande woningvoorraad wordt in Zeeland een platform gebouwd voor duurzaamheidsscans van woningen. Dit is een initiatief van de partners van het Zeeuws Energieakkoord woningbouw. De scans gebeuren zoveel mogelijk collectief op wijk- en dorpsniveau, maar kunnen ook gebruikt worden voor individuele woningen. De woningeigenaren krijgen dan een beeld hoe de woning op energieneutraal kan worden en men van het aardgas af kan. Het platform geeft adviezen op maat van de woning. De kracht ligt verder in een regionaal verankerd backoffice: een onafhankelijk adviseur naar de woning komen voor nog concreter maatwerk en vervolgens is ook het offertetraject naar installateurs en aannemers geregeld.

2.2 Kwaliteit Zeeuwse kust, gebiedsontwikkeling en kwaliteitsimpuls

Aanvrager:

Provincie Zeeland

Doel

We versterken de Zeeuwse kust en werken aan een toekomstbestendige recreatiebestemming waarbij verblijfsrecreatie in evenwicht is met haar omgeving. Dat betekent: robuust ingerichte gebieden aan de Zeeuwse kust waarbij de kwaliteit en de identiteit van Zeeland versterkt zijn. En het versterken van de sector door het beschikbaar stellen van achtergestelde leningen waarmee we kwaliteitsverbetering op recreatiebedrijven realiseren.

Waarom?

Bestedingen in recreatie en toerisme zijn voor veel ondernemers in Zeeland (naast specifiek gerichte bedrijven ook restaurants, winkels, voorzieningen) een belangrijke inkomstenbron. De kwaliteit van de Zeeuwse kust is de grootste factor voor de aantrekkingskracht voor onze gasten. Toerisme levert een cruciale bijdrage aan de leefbaarheid en het voorzieningenniveau in Zeeland. Dit project sluit naadloos aan bij de uitgangspunten van het Kustpact. Een impuls in het Zeeuwse toeristisch product stimuleert de regionale economie en versterkt bedrijven zodat ze minder kwetsbaar zijn voor ondermijning.

Hoe?

We werken aan een toekomstbestendige recreatiebestemming die in evenwicht is met haar omgeving, door het herstellen van de symbiose tussen recreatie en omgeving, natuur en landschap. Ook versterken we routestructuren, infrastructuur en strandovergangen. Daarnaast versterken we de Zeeuwse identiteit en zorgen we voor een kwaliteitsverbetering van het verblijfsrecreatieve product. Door achtergestelde leningen steunen we minimaal drie (familie)recreatiebedrijven. Bij succesvolle werking van de aanpak ontwikkelen we een instrument voor Zeeland, zodat we niet alleen de kust maar ook het achterland kunnen versterken.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage uit de Regio Envelop is € 6.000.000,-. Zeeuwse partijen dragen € 8.500.000,- bij.

Aantrekkelijke omgeving als impuls

Een aantrekkelijke omgeving (natuur en landschap van de kust) is, naast een vestigingsfactor, ook een impuls voor ondernemers. Bij het Zwakke schakels project in Zeeuws-Vlaanderen zien we dat, na de verbreding van het kustlandschap en de aanleg van fietspaden, recreatiebedrijven aan de kust een kwaliteitsslag maken. De versterking van het landschap heeft een kwaliteitsslag op de bedrijven tot gevolg.

25

Z.O.Z.

ZONE

7600

BS

78

Connexion

78

CITYBUS

BS-NH-57

van eeveren

2.3 Smart Mobility Zeeland

Aanvrager:
Provincie Zeeland

Doel

We brengen de reisbehoefte (herkomst en bestemming) van scholieren en studenten in Goes, Zierikzee en Terneuzen in beeld. Deze informatie brengen we als vraag in op een mobiliteitsplatform, waar deze aan het bestaande aanbod van openbaar vervoer en (vrijwillige) vervoersdiensten wordt gekoppeld. Via bestaand en nieuw aanbod willen we zo goed mogelijk voorzien in de vervoersbehoefte van de scholieren en studenten om het onderwijs goed bereikbaar te houden. Doel is om oplossingen op te nemen in het reguliere mobiliteitsbeleid.

Waarom?

Het verbeteren van de bereikbaarheid van voorzieningen versterkt de regio en biedt een oplossing voor de grensproblematiek en de daling van de bevolking. Ook dragen we hiermee bij aan de energietransitie opgave omdat het inzetten van deelmobiliteit en het stimuleren van het gebruik van Zero Emission voertuigen de uitstoot van broeikasgas vermindert. Daarnaast draagt het inzetten van deelauto's en -fietsen bij aan minder voertuigen voor meer mobiliteit.

Hoe?

We beginnen met het helder in beeld brengen van de reisbehoefte van de scholieren naar regioscholen (zowel VO als MBO) in Goes van onder andere Zeeuws-Vlaanderen en Schouwen-Duiveland. Aan de hand van de data organiseren we pilots van onder meer deelmobiliteit en carpoolen om een nieuw vervoersaanbod te realiseren. Vervolgens kan op een digitaal platform de behoefte van de scholier gekoppeld worden aan vervoermiddelen/diensten (mobiliteit als dienst). Ook kijken we daarbij naar voorbeelden over de grens, zoals momenteel de stad Gent een pilot uitvoert met vervoer in omliggende kernen.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage uit de Regio Envelop is € 1.000.000,-. Zeeuwse partijen dragen € 1.750.000,- bij.

Lessons learned

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is betrokken bij de opzet van de Smart Mobility in Zeeland. De 'lessons learned' kunnen ook in andere regio's worden ingezet voor de plattelandsproblematiek qua bereikbaarheidsoplossingen. Zeeland haakt aan bij landelijke en grensoverschrijdende gremia voor kennisuitwisseling rondom MaaS (Mobility as a Service) om het geleerde in te brengen en ervaringen uit andere projecten mee te kunnen nemen.

2.4 Aanvalsplan voor de Arbeidsmarktregio Zeeland

Aanvrager:

Samenwerking tussen centrumgemeente Goes namens de Arbeidsmarktregio Zeeland (activeren van onbenut arbeidspotentieel) en Provincie Zeeland samen met werkgevers (herpositioneren vestigingsregio)

Doel

Het op korte termijn verkleinen van het tekort aan arbeidskrachten in Zeeland en het op langere termijn realiseren van een toekomstbestendige Zeeuwse arbeidsmarkt.

Waarom?

De Zeeuwse arbeidsmarkt staat zwaar onder druk. In de periode tot 2022 komt Zeeland 6.000 werkzame personen tekort, in alle lagen van de arbeidsmarkt en alle sectoren. Door personeelstekorten in bijvoorbeeld de zorg (eerstelijns, ziekenhuizen, geestelijke gezondheidszorg) en het onderwijs komt niet alleen de economische structuur van Zeeland, maar ook de leefbaarheid in Zeeland rechtstreeks onder druk te staan. En dat terwijl het voorzieningenniveau in bepaalde regio's van Zeeland al kwetsbaar is. Daar komt bij dat Zeeland geen aantrekkelijk imago heeft voor vestigers, althans niet voor (jong) talent.

Hoe?

Het aanvalsplan kent drie sporen:

- Het activeren van onbenut Zeeuws arbeidspotentieel.
- De herpositionering van Zeeland als aantrekkelijke woon- en werkregio.
- Het aantrekken van (hoogopgeleid, MBO +) personeel van buiten Zeeland.

In samenhang wordt een doelgerichte aanpak opgezet, uitgaande van de vraag van werkgevers en in de context van een aantrekkelijk beeld van Zeeland als vestigingsregio. Zeeuwse bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden bundelen hiertoe de krachten in het Aanvalsplan Arbeidsmarkt, en maken gebruik van de mogelijkheden die de grensregio biedt.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage uit de Regio Envelop is € 2.300.000,-. Zeeuwse partijen dragen € 700.000,- bij.

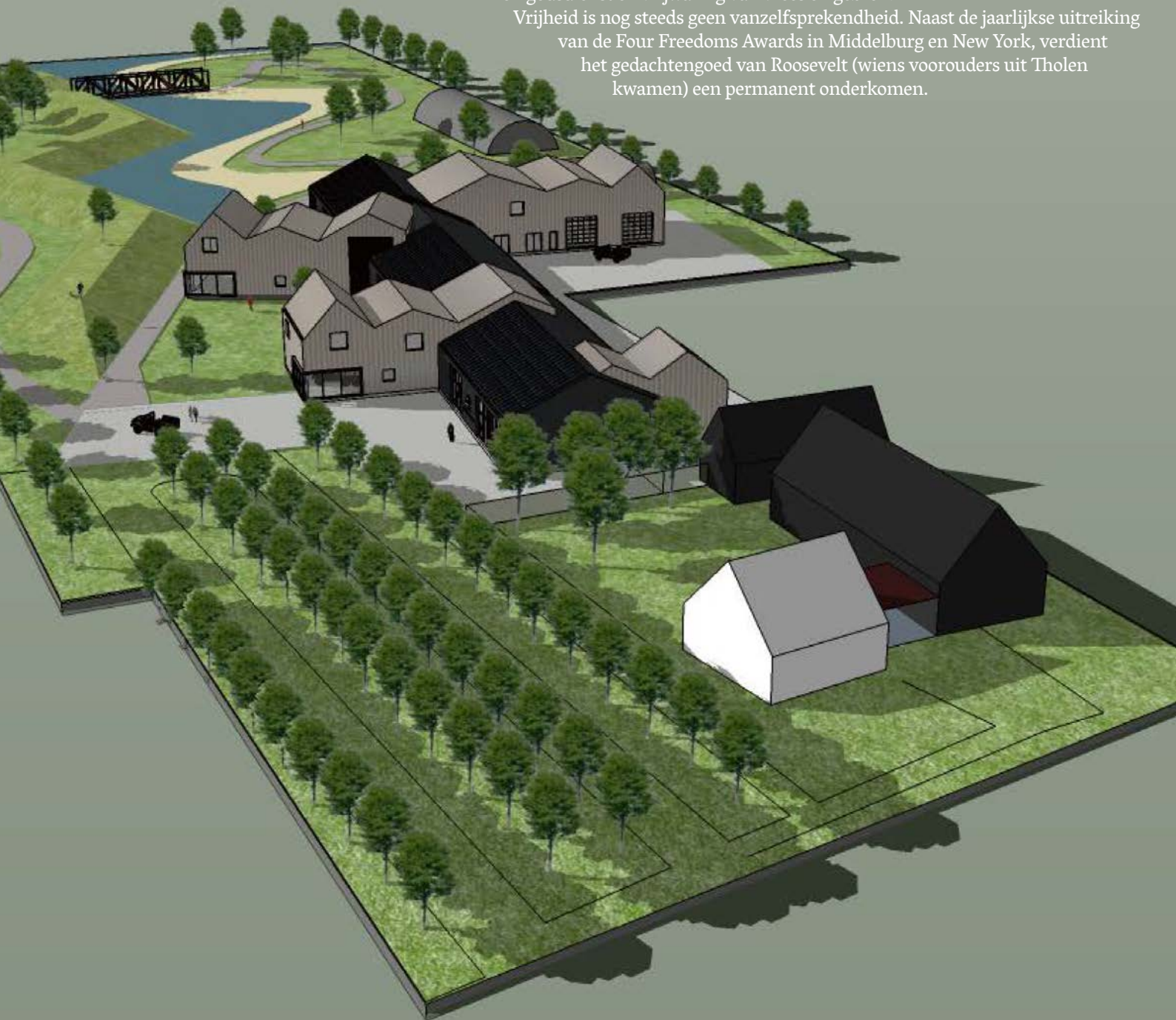
Talent acquisitie

De vraag van bedrijven staat centraal. Gemeenten en UWV brengen onbenut Zeeuws talent in beeld en zorgen op basis van de wensen en behoeften van werkgevers en in samenwerking met bestaande onderwijsinstellingen dat het onbenut Zeeuws talent over competenties beschikt waar werkgevers behoeften aan hebben. Voor hoger geschoolde vacatures wordt de regiomarketing en online & offline recruitment/talent acquisitie effectief en publiek – privaat georganiseerd, vergelijkbaar met VVV Zeeland (gericht op toeristen) en Impuls Zeeland (gericht op investeerders).

Four Freedoms

De Amerikaanse president Roosevelt formuleerde in 1941 de Vier Vrijheden, die noodzakelijk zijn voor een menswaardige wereld; vrijheid van meningsuiting en godsdienst en vrijwaring van vrees en gebrek.

Vrijheid is nog steeds geen vanzelfsprekendheid. Naast de jaarlijkse uitreiking van de Four Freedoms Awards in Middelburg en New York, verdient het gedachtegoed van Roosevelt (wiens voorouders uit Tholen kwamen) een permanent onderkomen.

2.5 Vier Vrijheden en Uitbreiding Bevrijdingsmuseum

Aanvrager:

Stichting Bevrijdingsmuseum Zeeland

Doel

Kennis en begrip van de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog helpt de wereld van nu beter begrijpen. Voor het eerst dient zich een generatie aan van wie nog maar weinig grootouders de oorlog hebben meegemaakt, hierdoor kunnen steeds minder mensen getuigen over de impact van het niet kunnen leven in vrijheid. De Roosevelt Experience in het Bevrijdingsmuseum en de aandacht daarin voor de historische context maar ook voor de huidige betekenis van de Vier Vrijheden helpen om ook bij jongere en toekomstige generaties de betekenis van vrijheid onder de aandacht te brengen.

Waarom?

Vanuit het HollandCity concept positioneert NBTC Nederland als metropool met verschillende aantrekkelijke districten. Met verhaallijnen verleiden we mensen om meerdere regio's te bezoeken. Eén daarvan is de 'liberation route'. Uitbreiding van het Bevrijdingsmuseum en een vaste plek voor de Vier Vrijheden van Roosevelt maakt de (start van de) 'liberation route' nog relevanter en geeft de Slag om de Schelde nog meer betekenis. Daarnaast zijn de vier vrijheden dermate belangrijk dat, naast de jaarlijkse uitreiking van de awards, een plek nodig is die gedurende het hele jaar te bezoeken is. Het behoud en de uitbreiding van het museum met een gedeelte openluchtmuseum draagt daarnaast bij aan de vitaliteit/levendigheid van de kern Nieuwddorp. (Dag)recreanten zullen niet alleen het museum bezoeken, maar zullen daarnaast ook gebruik maken van andere recreatieve- en horecavoorzieningen in de gemeente Borsele en daarbuiten. Ook levert de uitbreiding een positieve bijdrage aan de leefbaarheid en de cohesie in de gemeente, denk aan de 120 vrijwilligers die het museum nu al heeft.

Hoe?

Het Bevrijdingsmuseum is onderdeel van de 'liberation route' en het enige museum in Nederland dat de doorslaggevende betekenis en het strategische belang van de provincie Zeeland voor het einde van de Tweede wereldoorlog in West-Europa zichtbaar maakt. Het vernieuwde museum zal uit twee delen gaan bestaan: de Roosevelt Experience met aandacht voor de Vier Vrijheden en het tentoonstellingsgedeelte.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage uit de Regio Envelop is € 1.000.000,-. De overige € 5.953.839,- bestaat uit financiering en een eigen bijdrage.

Bidbook Cultuur

Het Bidbook Cultuur 'Samen in Zee', dat in juni 2018 is aangeboden aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, signaleert kansen op het gebied van cultuur in Zeeland. Met het Bidbook vragen we het Rijk om steun, expertise, mensen en middelen. Daarnaast vragen we het Rijk om actief mee te denken over oplossingen voor de specifieke Zeeuwse schaal en situaties. Hiermee kunnen, buiten de Regio Deal om, culturele initiatieven verder brengen.

2.6 Transitieplan Voortgezet Onderwijs Zeeuws-Vlaanderen

Aanvrager:

Zwin College, Zeldenrust-Steelant College, SSG De Rede en Stichting Katholiek Voortgezet Onderwijs Hulst

Doel

Het Transitieplan waarborgt de kwaliteit, breedte en nabijheid van het voortgezet onderwijs in Zeeuws-Vlaanderen. Dat is van groot belang voor leefbaarheid, vestigingsklimaat en de sociaaleconomische vitaliteit van Zeeuws-Vlaanderen. Met het Transitieplan geven we uitvoering aan het Advies van de Taskforce Voortgezet Onderwijs 'Gewoon Goed Onderwijs'.

Waarom?

Het voortgezet onderwijs in Zeeuws-Vlaanderen staat onder druk. Het voortbestaan en de kwaliteit van het voortgezet onderwijs in deze grensregio is van groot belang voor de strategische personeelsvoorziening van de bedrijven in de regio. Door het garanderen van breed, thuisnabij, hoogwaardig onderwijs op drie locaties vergroot het Transitieplan de leefbaarheid in de regio Zeeuws-Vlaanderen waar de leefbaarheid door de bevolkingsdaling steeds meer onder druk komt te staan. Door (bijna) energieneutraal te bouwen levert het Transitieplan ook een bijdrage aan nationale doelstellingen zoals energietransitie. De ervaringen met bovenschoolse programmatische samenwerking zijn bovendien overdraagbaar naar schoolbesturen in andere krimpregio's in en buiten Zeeland.

Hoe?

De hoogwaardige onderwijs locaties in Hulst, Terneuzen en Oostburg kennen een sterk eigen onderwijsprofiel en maken gebruik van vernieuwende eigentijdse onderwijskundige principes zoals: afstandsonderwijs, gepersonaliseerd leren, geïntegreerd leren; hybride leren binnen bedrijven (in samenwerking met Scalda). Ook vergroten we de doelmatigheid van onderwijs en organisatie binnen de betrokken scholen en realiseren we een bestuurlijke fusie.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage uit de Regio Envelop is € 8.250.000,-. Het ministerie van Onderwijs draagt € 9.824.000,- bij. De overige € 3.750.000,- draagt de regio bij.

Problematiek van de grensregio

De krimp in het onderwijs in Zeeuws-Vlaanderen heeft deels te maken met verschillen in kosten voor kinderopvang tussen Nederland en België. Ongeveer 1200 leerplichtige leerlingen uit Zeeuws-Vlaanderen gaan naar Belgische scholen voor primair en voortgezet onderwijs. Belangrijke oorzaken hiervoor zijn goedkope kinderopvang en de mogelijkheid om kinderen vanaf 2,5 jaar naar school te laten gaan in België. Met het Transitieplan willen we weer meer leerlingen naar de scholen in Zeeuws-Vlaanderen laten gaan.

3.1 Central Gate

Aanvrager:

Zeeland Seaports / Zeeland Connect

Doel

Een centrale servicelocatie in het havengebied die is voorbereid op de ontwikkelingen in de logistieke sector én de energietransitie. Central Gate wordt hiermee een platform dat als katalysator dient voor de ontwikkelingen en innovaties op het gebied van duurzaamheid en logistiek. Daarnaast biedt Central Gate ook de mogelijkheid om te voldoen aan de 45-uurs rust voor chauffeurs, wat ten goede komt aan veiligheid en leefbaarheid.

Waarom?

Central Gate is het antwoord op de uitdagingen waar de logistieke sector voor staat. Zo stimuleert het de energietransitie naar niet fossiel vervoer met mogelijkheden voor waterstof en LNG maar ook 'fast charging' voor elektrisch rijden. Daarnaast speelt de gate in op gemak en efficiency voor chauffeurs en terminals zoals een biometrische kaart en truck platooning. Central Gate gebruikt, door zijn strategische ligging, de ruimte efficiënt en zorgt voor een snelle aanmeldprocedure. Daarmee heeft de gate ook een aanzuigende werking op andere dienstverlenende bedrijven. En daarmee lijdt het ook tot nieuwe mogelijkheden voor additionele werkgelegenheid in de regio.

Hoe?

Central Gate maakt gebruik van nieuwe technieken en innovaties voor het pre-terminal concept. Daarnaast biedt het allerlei voorzieningen voor chauffeurs, op het gebied van duurzaamheid en energietransitie en innovatie van logistieke processen, waardoor het effect blijvend is. De servicelocatie van ongeveer 7 hectare bestaat uit 254 parkeerplaatsen voor onder meer LZV's (Lange Zware Vrachtwagens) en ADR-voertuigen (Accord européen relatif au transport international des marchandises Dangereuses par Route) en voldoet een de hoogste Europese normen voor Security en Service.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage is € 4.000.000,- voor de periode 2019 tot en met 2022. De partijen in de regio dragen meer dan € 10.000.000,- bij.

Bundeling van krachten

Door letterlijk een knooppunt te faciliteren van de hoofdzakelijk middelgrote tot kleine MKB-bedrijven die de Zeeuwse logistieke sector rijk is, verbeteren we de innovatiekracht en spelen we optimaal in op de toekomstige ontwikkelingen in de sector en in de bredere context van de energietransitie.

3.2 Kwaliteitsimpuls en verduurzaming bedrijventerreinen

Aanvrager:
Provincie Zeeland

Doel

Het duurzamer en aantrekkelijker maken van de bedrijventerreinen in Zeeland. Daarvoor is een integrale aanpak nodig die voorkomt dat nieuwe bedrijventerreinen gebouwd worden, terwijl bestaande terreinen verpauperen. Met een voorbeeldproject willen we een kwaliteitsimpuls geven met de nadruk op verduurzaming. Dit koppelen we aan de provinciale aanpak van herstructurering. De bedoeling is dat dit navolging krijgt waardoor Zeeland als vestigingsregio voor bedrijven aantrekkelijker wordt.

Waarom?

Sinds de aanleg van veel Zeeuwse bedrijventerreinen in de jaren 60, is een groot aantal verouderd. Voor veel bedrijven is, naast ruimtegebrek, de slechte uitstraling van een bedrijventerrein de belangrijkste reden voor verplaatsing. Om de kwaliteit op de betaande terreinen te verbeteren is verduurzaming en verbeterd beheer van de bedrijventerreinen noodzakelijk.

Hoe?

We gaan voor maximaal 5 belangrijke, maar verouderde bedrijventerreinen een duurzaamheidsscan uitvoeren. Hieruit selecteren we één demonstratieproject waarbij maatregelen op het gebied van duurzaamheid, duurzaam beheer en circulaire bouw worden toegepast. Uitvoering kan deels gebeuren via investeringen van bedrijven zelf en vanuit het bestaande provinciale herstructureringsfonds. Daarbij is ook cofinanciering vanuit de gemeente nodig.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage uit de Regio Envelop is € 1.000.000,-. De partijen in de regio dragen gezamenlijk € 2.000.000,- bij.

Energiescan

TNO heeft een Energie Potentieel Scan (EPS) ontwikkeld. We willen een scan maken van de terreinen binnen 3 jaar. Daarbij brengen we onder andere in kaart: energiegebruik van de gebouwen, energieopwekking op het terrein, beschikbare restwarmte, benodigde input van grondstoffen en beschikbare reststromen en huidige en toekomstige wensen van de bedrijven voor ruimtegebruik en faciliteiten op het bedrijventerrein. De scans geven inzage in de mogelijkheden van het vlak van energiebesparing, waar zoveel mogelijk bedrijven profijt van hebben.

3.3 Innovatieve PS-schuim recycling

Aanvrager:
PolyStyreneLoop B.V.

Doel

Het PolyStyreneLoop initiatief (opgestart door ICL Terneuzen en Synbra Technology) draagt bij aan een duurzame verbetering van de woningbouw doordat afvalmateriaal uit de bouw wordt gerecycled. Daarnaast draagt het bij aan de verduurzaming van de industrie doordat meer met gerecycled materiaal gewerkt wordt. Ook worden stagiairs ingezet van de HZ University of Applied Sciences die zorgen voor de verbinding met het Joint Research Centre.

Waarom?

Met deze verduurzaming van de industriële sector zet Zeeland de toon. Dit innovatieve polystyreen-schuim (PS-schuim) recycling project zorgt ervoor dat het schuim uit slooprojecten, dat tot op heden nog moet worden vernietigd, hergebruikt kan worden. Doordat grondstoffen worden hergebruikt en de ruim 15 ton CFK's per jaar uit XPS worden vernietigd, worden emissies gereduceerd, wordt het Montreal Protocol gevolgd en leveren we een bijdrage aan de nationale Klimaat- en energiedoelstelling om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen.

Hoe?

Met de PolyStyreneLoop installatie wordt 3.300 ton EPS (waarvan met aanvullende financiering mogelijk 300 ton XPS) volledig circulair verwerkt in dezelfde toepassing, waarbij een nationaal inzamelsysteem voor PS-schuim wordt opgezet, met regionale inzamelcentra, en waarbij twee kringlopen worden gesloten, die voor polystyreen en die voor broom via ICL Terneuzen. Veel gemeenten, waaronder ook de Zeeuwse, zamelen op Milieustraten of afvalbrengstations EPS/XPS-materiaal in dat vanwege het HBCD-gehalte moet worden verbrand. Door het PolyStyreneLoop project kan dit materiaal nu worden hergebruikt.

Indicatieve projectkosten

De gevraagde bijdrage uit de Regio Envelop is € 1.000.000,-. De private partijen dragen gezamenlijk € 7.200.000,- bij.

Voorbeeld voor Europa

Door de komst van de PolyStyreneLoop installatie naar Terneuzen, wordt Zeeland een voorbeeldregio voor de verwerking van PS-schuim in Europa. Daarnaast zal, door de komst van deze techniek naar Zeeland, ook veel belangstelling komen van andere kunststof producerende en -verwerkende industrie uit binnen- en buitenland. Zo zet Zeeland zich (inter)nationaal op de kaart als het gaat om verduurzaming van de industrie.

COLOFON

Uitgave

Provincie Zeeland

Fotografie en illustraties

- Provincie Zeeland
- DNA-Beeldbank www.laatzeelandzien.nl

Bezoekadres

Provinciehuys, Abdij 6
4331 BK Middelburg

Contact

provincie@zeeland.nl

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 26 juni 2018

Juli 2018

